

Во врска со актуелизирањето на прашањето дали заради Времената спогодба може да се покрене процедура за воспоставување на уставното име (Република Македонија) во ОН, во овој текст ќе дадам одговор на ова прашање.

д-р Игор ЈАНЕВ, виш научен соработник
Институт за политички студии - Белград

донија под Бивша Југословенска Република Македонија (натаму БЈРМ) од Меѓународниот суд за правда во Хаг. Во било кое време Македонија може да побара добивање на вакво судско мислење, преку Генерално собрание на ОН, без кршење на Времената спогодба. Очигледно дека дел од Времената спогодба, кој се однесува за преговорите на правниот идентитет на државата, не може да биде сфатен како правна обврска, кој лимитира иницијатива на РМ во ОН, како и преч-

јот меѓународен субјективитет), тогаш предметот за преговарање за меѓународно и внатрешно (само за Грција) име, е очигледно целосно бесмислен. Покрај правно, оваа формула е и политички бесмислена, бидејќи ја игнорира основната идеја на грчкото противење за меѓународна употреба на уставното име на Македонија: не Грција да ја нарекува Македонија како што сака, туку да спречи меѓународната заедница да ја признае Македонија под нејзиното уставно име.

ИМЕТО НЕ МОЖЕ ДА ОДЗЕМАЊЕ, НАМЕТНУВА

Во меѓународното договорно право е познато дека договори склучени кршејќи ги основните *jus cogens* правила немаат правно дејство во дел од договорот во кој се крши *jus cogens* норма. Во меѓународното договорно право постои опција договорот да важи, а парцијално да не важи обврска или обврските спротивни на *jus cogens*.

Името, како правен идентитет на меѓународно-правен субјект, како што е државата, е есенцијален дел од нејзиниот субјективитет и оттаму не може да биде предмет на одземање, наметнување и/или преговарање (*jus cogens*). Од друга страна, името како такво не имплицира правни последици (на пример, право на нечии територии). Натаму, треба да се има предвид и дека со амандманите воведени во својот Устав, Македонија експлицитно се оградува од такви интерпретации. Ова се базични аргументи кои му ја одземаат правната сила на грчкиот аргумент дека името Македонија имплицира "територијални претензии". Името на една држава по себе не имплицира или не влијае на територијалните права и обврски на таа држава, како и на другите држави. Овој аргумент се однесува и кон другите права и обврски на државите (културни, историски и слично).

Бидејќи се работи за *jus cogens* норми, Времената спогодба не ја блокира Македонија да бара судско мислење за членскиот статус на Маке-

ТУКА ТРЕБА ДА СЕ БАРА ПРАВДАТА

ка за поставување прашање од страна на Генералното собрание до Судот.

Во врска со ова, македонската стратегија за воспоставување на уставното име во ОН не треба да се потпира на популарната "двојна формула", предложена од страна на Кризната група. Оваа политичка формула нема никаква основа во меѓународното право. Ако една држава има суверено и природно основно право да има име (*jus cogens*), а со тоа и право суверено да си го бира (*jus cogens* т.е. да го одредува својот правен идентитет, како битен елемент на сво-

Во еден момент ќе мора да се сфати (објасни) дека деловите од резолуциите на Советот за безбедност и на Генералното собрание на ОН за прием на Македонија во членство на ОН, кои ја наметнуваат референцата (БЈРМ) и обврските на Македонија да преговара со Грција за своето име претставуваат *ultra vires* акти. За овие услови, дури ако државата и ги прифаќа, не може да се гласа. Од друга страна, за овие услови се гласало при приемот на РМ во ОН во 1993 г. во два органа (Советот за безбедност и Генералното собрание) на ОН, со што дошло до пречекорување на овлас-

КИРА МАКЕДОНИЈА ДА БАРА СУДСКО МИСЛЕЊЕ ОД МЕЃУНАРОДНИОТ СУД ЗА ПРАВДА ВО ХАГ

тувањата на овие два органа на организацијата, кои претставуваат грубо кршење на Повелбата на ОН и затоа поставените услови при приемот на Македонија во ООН се нелегални. Ова треба да биде еден од базичните правни аргументи во ООН.

За да се крене во акција за воспоставување на уставното име потребно е да се мобилизира и професионално да се засили целиот релевантен кадровски потенцијал кај соодветните државни органи (претседателот и

правно нелегален т.е. спротивен на правилата *jus cogens* (пречекорување на надлежностите на органите на ОН). Со други зборови, наместо со преговори со Грција, или други политички средства, прашањето на уставното име на Македонија во ОН треба да се решава со правни средства во рамките на ОН, каде проблемот е настапат. Кршењето на член 4 од Повелбата на ОН при приемот на Македонија во членство на ОН, од страна на органите на ОН, беше научно докажано во труд

Предлагање на таква резолуција на Генералното собрание може да иницира Македонија, сама или со група други држави-членки, доколку процени дека исходот на гласањето ќе биде позитивен. Доколку, пак, и покрај една подолга интензивна политичка активност и "лобирање", потполна увереност во позитивен исход на една таква резолуција не се добие, тогаш Македонија треба да го постави прашањето за легалноста на дополни-

БИДЕ ПРЕДМЕТ НА ЊЕ ИЛИ ПРЕГОВАРАЊЕ

МНР). Нашите дипломатски претставништва, особено во државите на ЕУ и во оние држави каде се седиштата на клучните меѓународни организации, треба да се осопобат за аргументирање на ставовите кои се однесуваат на приемот и на статусот на Македонија во ООН. Еден од основните елементи на таа аргументација би било јасното укажување дека дополнителните услови за приемот на Македонија во ОН се во спротивност со членовите 2 и 4 од Повелбата на ОН. Член 2 се однесува на суверената еднаквост на државите членки, а член 4 на постапката за прием во согласност со експлицитно пропишаните услови за прием.

Одолговлекувањето на решавањето на проблемот со името, практикувано од сите досегашни македонски влади, не е во интерес на Македонија. Како што е познато, референцата БЈРМ дефинира нерамноправен правен статус на Македонија во ООН, особено во областа на нејзиното претставување. Тој статус е во спротивност со Повелбата на ОН и со други меѓународно-правни акти. Понатаму, одолговлекувањето на решавањето на ова прашање има реперкусии и на нашите односи со ЕУ и со НАТО. Сè додека не се реши овој проблем Грција нема да изврши ратификација на Спогодбата за асоцијација и стабилизација.

Обврската за преговори со Грција околу името е во спомнатите резолуции на ОН, но токму тој нивен дел е

во "Американското списание за меѓународно право" во 1999 г. Спротивно на советодавното мислење на Меѓународниот суд за правда од 1948 г. и Резолуцијата на Генералното собрание на ОН од истата година, според кои државите се примаат во членство на ОН само под условите експлицитно пропишани во член 4 на Повелбата, и дека тие услови не можат да се прошируваат со други дополнителни услови (од политички или од било какви други причини), во резолуциите на Советот за безбедност и Генералното собрание од 1993 г. со кои Македонија се прима во членство на ОН, на неа ѝ се наметнуваат два дополнителни услови: да ја прифати референцата БЈРМ за употреба во рамките на ОН и да преговара со Грција околу своето име. До истиот заклучок, дека член 4 од Повелбата е повреден во тие резолуции, доаѓа и Меѓународната кризна група во 2001 г. како и МАНУ во својата Промеморија од 2002 г. Дополнителните услови наметнати на Македонија при нејзиниот прием во ОН, според тоа, се нелегални, а тоа се и обврските за Македонија кои од нив произлегуваат (т.е. да преговара со друга земја за своето име).

Клуч за решавање на проблемот на името на Република Македонија во ОН е, според тоа, донесување нова резолуција на Генералното собрание со која се отстрануваат дополнителните услови кои ѝ се наметнати на Македонија во соодветните резолуции при нејзиниот прием во членство на ОН.

телните услови пред Меѓународниот суд за правда (преку соодветна резолуција на Генералното собрание). Веќе во 1948 г. Судот ја дал својата интерпретација на член 4 од Повелбата, исклучувајќи секое проширување на условите за прием. Затоа неговото мислење по истото прашање не може да биде различно од тоа во 1948 г. Во практиката на Генералното собрание, од друга страна, до сега не е забележан случај кога Генералното собрание на ОН не го уважило советодавното мислење на Меѓународниот суд за правда. Решението на проблемот на името на РМ во ОН преку барање советодавно мислење од Меѓународниот суд за правда е единствен пат за Македонија, бидејќи ги инволвира само принципите и нормите на меѓународното право, авторитетот на Судот, кој еднаш се произнел по оваа прашање и ги избегнува игрите на политичките интереси каде македонскиот влог е релативно мал. Само во тој пристап кон проблемот сувереното право за избор на името ја има својата полна "тежина", а грчките барања за интервенција во туѓо име остануваат без основа. Само со таков пристап се обезбедува политички неутрално решение на проблемот и им се овозможува на меѓународните интеграции, чија членка е и Грција, да спроведуваат заедничка политика кон Македонија (вклучувајќи го и признавањето на нејзиното уставно име), повикувајќи се на политичката волја на светската заедница (изразена во ОН).